

Skal vi spare os igennem krisen?

Sørensen, Peter Birch; Rosholm, Michael; Whitta-Jacobsen, Hans Jørgen; Amundsen, Eirik S

Published in:
Berlingske Tidende

Publication date:
2009

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Sørensen, P. B., Rosholm, M., Whitta-Jacobsen, H. J., & Amundsen, E. S. (2009). Skal vi spare os igennem krisen? *Berlingske Tidende*, 9, Kultur & Debat.

Kronik i Berlingske Tidende den 8. juli 2009

Skal vi spare os igennem krisen?

Af Peter Birch Sørensen, Michael Rosholm,

Hans Jørgen Whitta-Jacobsen og Eirik Schrøder Amundsen

Det Økonomiske Råds formandskab

Vi befinder os midt i det største økonomiske tilbageslag siden 1950'erne, og der er risiko for, at krisen vil strække sig over flere år. Dansk økonomi kan ikke undgå et markant tilbageslag, men vi kan afværge de værste knubs.

Efter en lang periode med høj vækst og rekordlav ledighed står dansk økonomi nu midt i det største økonomiske tilbageslag i mange år. Økonomien skrumper i øjeblikket, forbrugslysten er forsvundet, og de store overskud på de offentlige budgetter er vendt til underskud. Aktiekurser, boligpriser og kreditter har været pumpet for hårdt op – boblen er bristet, og det trækker den indenlandske efterspørgsel ned. Samtidig fortsætter det internationale tilbageslag, og dermed har vi desværre hovedingredienserne til opskriften på et langvarigt økonomisk tilbageslag. Vi kan dog afbøde krisens omfang og tage toppen af ledigheden med et veltilrettet finanspolitisk indgreb.

Gennem det seneste økonomiske opsving har der desværre været en tendens til højere offentlige udgifter end planlagt, som sammen med skattelettelserne i 2004 har været med til at øge kapacitetspresset i dansk økonomi. Det økonomiske opsving var forbundet med faldende ledighed og mangel på arbejdskraft, som uundgåeligt førte til stigende lønpress og en forværring af konkurrenceevnen. Ledigheden var kommet ned under 50.000 personer, og det lagde et unødvendigt stort pres på det danske arbejdsmarked. Den ekspansive finanspolitik gennem opsvinget var således med til at forværre den danske konkurrenceevne, og samtidig blev den offentlige opsparing lavere, således at der blev lagt mindre til side til dårligere tider. Derfor har vi anbefalet finanspolitiske stramninger de foregående år. Nu står vi i en ny situation, og i vores seneste prognose forventes ledigheden at stige til 165.000. Der er risiko for, at en så stor stigning i ledigheden sætter varige spor i økonomien i form af stigende langtidsledighed og tidligere tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. En langvarig økonomisk krise kan således reducere arbejdsudbuddet på lidt længere sigt, med tab af skatteindtægter og stigende udgifter til følge. Ved siden af de problemer, det påfører den enkelte at blive ledig, er der således også risiko for permanent forværrede samfundsøkonomiske forhold.

Tilbageslaget er kraftigt, og i 2010 har dansk økonomi sandsynligvis opbygget et produktionsefterslæb på ca. 4 pct. i forhold til en normal udvikling. Vi anbefaler derfor, at regeringen bruger finanspolitikken til at lukke godt en fjerdedel af dette efterslæb – dvs. finanspolitikken bør øge BNP med godt 1 pct. i 2010. Når vi ikke foreslår en kraftigere lempelse af finanspolitikken, er det bl.a. fordi, det erfaringsmæssigt er vanskeligt at "finjustere" den økonomiske udvikling ved hjælp af finanspolitikken. Der er derfor risiko for, at man kommer til at overdosere indgrebet i forhold til visse dele af økonomien, også selvom udviklingen går som forventet. Hertil kommer, at det er forbundet med usikkerhed at spå om fremtiden, og det kan gå bedre for dansk økonomi, end vi forventer. Endelig tilsiger også hensynet til de offentlige finanser, at man ikke lemper for meget. Med en finanspolitisk ekspansion på en fjerdedel af produktionsefterslæbet holder vi os på sikker afstand af en

destabiliserende økonomisk politik.

Regeringen har på nuværende tidspunkt stimuleret økonomien bl.a. via den skattereform, der træder i kraft fra starten af 2010. Skattereformen er underfinansieret på kort sigt og bidrager dermed til at øge indkomsterne efter skat og dermed forbrugernes efterspørgsel. Dette er helt i tråd med vores anbefaling i vismandsrapporten fra sidste efterår. Desværre er udviklingen i verdensøkonomien gået værre end dengang forventet, og derfor er der behov for flere lempelser.

I forbindelse med skattereformen gennemførtes endvidere en mulighed for udbetaling af SP-opsparingen, som en meget stor andel af danskerne har benyttet. Både skattelettelserne og udbetalingen af SP-opsparingen vil stimulere det private forbrug. I den nuværende situation er der imidlertid stor usikkerhed om, hvor kraftig stimulansen til forbruget bliver. På den ene side betyder udsigt til stigende ledighed og meget lav forbrugertillid en risiko for, at en ekstraordinært stor del af skattelettelserne spares op. Omvendt kan det usædvanligt store tilbageslag også betyde, at skattelettelserne udfylder et uventet hul i folks privatøkonomi, og forbruget derfor stimuleres ekstraordinært meget.

Både fordi de hidtidige lempelser i høj grad har været rettet mod det private forbrug og i lyset af usikkerheden om størrelsen af ændringen i forbruget bør yderligere finanspolitiske lempelser rettes mod aktiviteter, der øger aktiviteten mere direkte, som for eksempel offentlige investeringer eller tilskud til private investeringer. I stabiliseringspolitisk perspektiv er der ikke noget, der taler entydigt for hverken skatteinstrumentet eller investeringerne – vi anbefaler blot, at man ikke lægger alle æggene i samme kurv.

Regeringens nyligt indgåede aftaler med kommunerne og regionerne skønnes at øge de offentlige investeringer med i størrelsesordenen 5 mia. kr., og aftalerne bidrager således til at indhente produktionsefterslæbet. Desuden er der blevet udbetalt flere penge fra SP end forventet. Trods dette er der imidlertid stadig plads til øget lempelse af finanspolitikken, hvis vores anbefaling om aktivt at øge BNP med 1 pct. i 2010 skal nås. Lempelsen kan med fordel bestå af en fremrykning af allerede planlagte investeringer eller vedligeholdelses-arbejde. Herudover kunne et midlertidigt løft i de statslige driftsbudgetter indgå efter samme model, som den midlertidige besparelse, der blev gennemført i 2008 – dvs. de statslige institutioner kan få mulighed for at bruge flere penge nu, mod en reduktion i budgetterne for 2012. Det giver institutioner mulighed for at anskaffe nyt inventar eller andet varigt driftsudstyr, som de ellers skulle spare op til og købe senere. Desuden opfordrer vi til, at der gøres en ekstra indsats for hurtigst muligt at få gang i de allerede vedtagne sygehusbyggerier.

Det er imidlertid ikke oplagt, at der er tilstrækkeligt med relevante projekter i den offentlige sektor til at opfylde den anbefalede lempelse, og der skal selvsagt ikke sættes gang i økonomien ved at brænde penge af på uproduktive projekter. Det kan derfor være hensigtsmæssigt i stedet at give tilskud til private investeringer. Det kan eksempelvis være tilskud til energiruder, isolering eller opsætning af varmepumper, som kan bidrage til at reducere CO₂-udledningen. Danmark har påtaget sig en relativt ambitiøs forpligtelse om at nedbringe udslippet af drivhusgasser (CO₂ mv.), og der er udsigt til, at dette bliver en bekostelig affære. Det kan derfor være fornuftigt at gennemføre en række CO₂-besparende investeringer under den igangværende lavkonjunktur, hvor de samfundsøkonomiske omkostninger er mindre, fordi der er ledige ressourcer.

Med udsigt til stigende underskud og en forsat stigende andel af befolkningen på offentligt finansierede tilbagetrækningsordninger er det naturligt at spørge: Har vi råd til at bruge flere penge nu? På længere sigt vil de offentlige indtægter ikke kunne dække de offentlige udgifter, og den førte finanspolitik er derfor ikke langtidsholdbar. Det er derfor afgørende, at en kortsigtet finanspolitisk lempelse bliver midlertidig.

Derfor bør lempelsen i videst muligt omfang tage form af rene fremrykninger af f.eks. offentlige investeringer, fordi stigningen i de offentlige udgifter i det ene år så vil modsvares af en reduktion på det tidspunkt, hvor investeringen ellers skulle have været gennemført. Dermed bliver det kun den mellemliggende renteudgift, der belaster de offentlige finanser. Herudover kan en reduktion i ledigheden på tidspunkter, hvor denne er høj, give en lavere ledighed på langt sigt, fordi langvarig arbejdsløshed kan medføre, at nogle af de ledige mister kvalifikationer. Ved at begrænse stigningen i langtidsledigheden kan en fornuftig stabiliseringspolitik dermed bidrage til at forhindre en langsigtet forværring af den finanspolitiske holdbarhed.

Der er dog ikke tvivl om, at en løsning af holdbarhedsproblemet kræver væsentlige reformer af f.eks. arbejdsmarkedet eller alternativt mærkbare nedskæringer i den offentlige service på længere sigt. Det er derfor en forudsætning for vores anbefaling om at øge investeringerne under krisen, at politikerne forpligter sig til at spare mere op og/eller at gennemføre mere ambitiøse strukturreformer under opsvingene, således at det bliver forsvarligt at bruge lidt ekstra i dårlige tider.

Danish Economic Councils

Amaliegade 44 - DK-1256 København K - Danmark - Tel. +45 33 44 58 00 - E-Mail: dors@dors.dk